Pokojná ektenia obsahuje tiež prosbu o predpovedanom už starozákonnými mierotvorcami eschatologickom pokoji, základom ktorého bude láska: „Za priaznivé počasie, za hojnosť plodov zemských a pokojné časy, k Pánovi sa pomodlime". Dar pokoja v tomto prípade je pre človeka nevyhnutný tak, ako „priaznivé počasie" a „hojnosť plodov zemských", bez ktorých existencia ľudského organizmu je nemožná.

Pravoslávna cirkev nabáda veriacich usilovať o pokoj a pravdu a odkrýva im aj cesty k ich dosiahnutiu, keď na liturgii spieva evanjeliové blaženstvá (Mat. 5, 3—12), v ktorých okrem iného je ukázaná i takáto cesta k spáse: „Blažení tvorcovia pokoja, lebo ich synmi Božími budú volať" (Mat. 5, 9).

Po prenesení sv. Darov zo žertvenika na prestol je čítaná prosebná ektenia, v ktorej medziiným sú prosby i o pokoji: „Za celý deň dokonalý, svätý, pokojný a bezhriešny, Pána prosme... Za anjela pokoja, verného vodcu ochrancu duší a tiel našich, Pána prosme". Vyprosiac „anjela pokoja", cirkev sa modlí i za pokoj celého sveta: „Čo je dobré a užitočné dušiam našim a za pokoj sveta, Pána prosme". Potom nasleduje prosba za pokojný život každého človeka až do jeho skonu: „Aby sme ostatný čas nášho života v pokoji a pokání skončili, Pána prosme... Za kresťanské skonanie nášho života bez bolestí, bez zahanbenia, v pokoji a za dobré zodpovedanie sa na strašnom súde Christovom, prosme".

Prot. P. Kormaník

POSMRTNÁ SPOMIENKA

S oneskorením sme sa dozvedeli, že dňa 10. augusta 1981 zomrel brat Michal Pešta, kurátor, rodák zo Sliepkoviec. Po uzavretí manželstva býval v Slavkovciach, kde bol pravoslávnym kurátorom pri tamojšom chráme Svätého Ducha až do r. 1971. Zomrel pri svojej dcére v Košiciach vo veku 77 rokov.

Vičnaja pamjať! —ŠH—

Budúce číslo vyjde 10. februára 1982

Vydáva: Pravoslávna cirkev v Československu, Prešov, v CN Bratislava. Redakcia: 080 01 Prešov, Slovenskej republiky rád č. 1, tel.: 313 79. Vedie redakčná rada. Vedúci a zodpovedný redaktor prot. dr. Š. Pružinský. Technický red. Helena Ferencová. Vychádza 12-krát do roka. Tlačia Dukliánske tlačiarne, národný podnik, Prešov. Ročne predplatné 12 Kčs, jednotlivé čísla 1 Kčs. Rozširuje PNS. Objednávku prijíma každý poštový úrad a doručovateľ. Zahraničnú objednávku treba adresovať: PNS — Ústr. expedícia tlače, Bratislava, Gottwaldovo nám. č. 18.

Číslo indexu 40 442.

ODKAZ SV. CYRILA A METODA

ROČ. XXVIII. — MESAČNÍK PRAVOSLÁVNEJ CIRKVI — č. 1/1982

Životné jubileá

Chrámový sviatok archanjela Michala bol pre rodinu Bučkovú zo Závadky zvlášť slávnostný. V ten deň, 8. novembra manželia Nikolaj a Anna sa dožili 55 rokov spoločného života. V kruhu svojich detí, vnukov a pravnukov spomínali na prežité chvíle ťažké i radostné. Nevieme povedať, ktorých chvíľ bolo viac.

Milostivý Boh však im pomohol tie chvíle prežiť. Hoci toho prežitého bolo veľa, manželom Bučkovým sa zdá, ako keby ich svadobný deň bol len nedávno.

Obaja manželia za všetko to, čo prežili, ďakujú Pánu Bohu, a preto súc si vedomí svojej nedôstojnosti a veľkej Božej milosti, pristúpili obaja v deň svojho jubilea k spovedi a svätému prijímaniu, aby v ňom našli duchovné sily do ďalšieho života. Milosť, ktorú dostali od Boha v ich spoločnom živote, dokazuje pravdivosť ich viery a je impulzom k láske k Bohu a pravoslávnej cirkvi. Obaja preto sa vždy živo zaujímajú o cirkevný život. Veľmi radi čítajú všetku tlač, ktorú vydáva pravoslávna cirkev, lebo sa cítia jej neoddeliteľnými údmi.

Nech milostivý Boh bude im obom stále na pomoci, aby v dobrom zdraví ešte veľa rokov mohli preukazovať svoju lásku k Bohu, cirkvi i tešiť sa spolu v hrejivom kruhu svojej rodiny. Na mnohaja i blahaja lita!

Správa farnosti a pravoslávni veriaci

Dňa 5. januára 1982 sa dožíva 50 rokov svojho života br. Ján Kiškáš, kurátor pri chráme Svätého Ducha v Michalovciach, rodák z Orechovej pri Sobranciach. Za roky, ktoré vykonáva funkciu kurátora, rád pracuje vždy tam, kde treba, pri údržbe chrámu, ako pokladník, kostolník, zvonár i kantor. Takisto svedomitý je brat Ján aj vo svojom zamestnaní. Blahoželáme mu a prajeme mu, aby mu Boh Všemohúci daroval veľa zdravia a požehnania.

Na mnohaja i blahaja lita! —Š—

⇦ *Pravoslávny chrám vo Vyšnom Mirošove (na obálke).*

O novom živote v Christu

S milosťou Božou ukončili sme opäť jeden rok a zastavili sa na okamih na prahu roku nového. V takých dňoch mimovoľne spomíname na prežité a plánujeme si budúcnosť. Kresťan má čím častejšie spytovať svoje svedomie a dobre si rozmyslieť svoje konanie do budúcnosti. Každý deň pred spánkom si v mysli prejdime každú hodinu prežitého dňa, každý svoj skutok, slovo i myšlienku. O tom sa hovorí v modlitbe pred spánkom a v modlitebníku sa píše, že žiadny z nás nemá toto každodenné spytovanie svedomia vynechať. Musíme pozorne sledovať stav vlastnej duše. To je pre kresťana krajne nevyhnutné na ceste k spáse a bez toho nemôžeme byť dobrými kresťanmi — ľuďmi kresťanského ducha. Ak sa nesústredíme na vlastné správanie a činy, budú nás rušiť svetské tzv. telesné starosti, o ktorých apoštol Pavel v poslaní k Rimanom povedal: „Lebo tí, ktorí sú podľa tela, myslia na veci tela, a tí, ktorí sú podľa ducha, na veci Ducha. Lebo myseľ tela je smrť, ale myseľ Ducha je život a pokoj, pretože myseľ tela je nepriateľstvom naproti Bohu" (Rm 8, 5—7).

Každý z nás častokrát sľubuje, že sa stane lepším, zrieka sa svojich hriechov a vášní, učí sa modlitbe, chce si zamilovať slovo Božie sväté, urobiť dobrý skutok v mene spásy svojej duše. Ale splnili sa tieto naše predsavzatia v uplynulom roku? Urobili sme aspoň niečo pre to, aby sme boli lepšími? Stali sme sa lepšími? Náš pozemský život sa o rok skrátil a o rok sme sa priblížili k večnosti. Ale priblížili sme sa duchovne k tomu kráľovstvu svetla a lásky, ktoré sa otvorí pre nás v budúcom živote? Zo Svätého písma vieme, že do kráľovstva Božieho nevojde nič hriešneho, telesného, zmyslového. Radosťami kráľovstva nebeského sa budú tešiť len chudobní duchom. Zmilovanie nájdu len milostiplní. Boha uvidia len čistí srdcom . . .

V nastávajúcom roku teda prosme Boha, aby nám pomohol upevniť naše kroky na tej ceste, ktorá vedie do Jeho kráľovstva. V tomto roku bude užitočné pamätať na podobenstvo Spasiteľovo o hrivnách a o neplodnom olivovníku. V podobenstve o hrivnách Christos hovorí o ľuďoch, ktorí majú všetko potrebné: zdravie, vedomosti, bohatstvo, slobodu a dobré srdce. Jedni z nich rozmnožujú svoje hrivny a prinášajú plody, ale druhí utrácajú všetko, čo majú vo svojich hriechoch a vášňach. V podobenstve o neplodnom olivovníku sú potrestaní hriešnici, ktorých Pán Boh drží na tomto svete v očakávaní, že nakoniec dajú dobré plody. Ale ak plody neprinesú, Boh im vezme život, ktorý dáva človeku na to, aby sa zdokonaľoval a konal dobré skutky. A možno sme nehodní Božej milosti, ale Boh sa predsa zmiluje nad nami a ešte nám dá čas na nápravu. Ešte je čas obrátiť sa a stať sa lepším a „obnovovali sa v duchu svojej mysle a obliekli si nového človeka, stvoreného podľa Boha" (Ef 4, 23—24). Aby sme na konci svojho pozemského života nemuseli prežívať to najhoršie utrpenie: poznanie, že náš život bol neplodným životom, ale že už ho nie je možné vrátiť späť. Leží pred nami nový

rok nášho života. Znie nový hlas Pána nášho Isusa Christa, volajúceho nás k sebe: „Hľa, stojím pri dverách a klopem. Keby niekto počul môj hlas a otvoril by dvere, vojdem k nemu a budem večerať s ním a on so mnou" (Zj 3, 20).

Poznáme i príklady toho, ako sa máme správať. Sú to životy svätých, ľudí podobných nám, ktorí sa prácou, skutkami a modlitbou stali hodnými kráľovstva nebeského. Život spravodlivého Nifonta jasne nám ukazuje, ako toho dosiahli. Nifont sa v detstve dobre učil, bol dobrý, tichý, pokorný a rád chodil do chrámu. Ako mladík sa dostal pod vplyv zlých kamarátov a začal žiť nedôstojným a lenivým životom, jedol a pil bez miery. Jeden človek mu povedal: „Žiješ len telom, duchovne si zomrel a medzi ľuďmi už chodí len tvoj tieň!" Nifont tieto slová nevnímal, potom začal plakať, ale neprestával žiť hriešne, pretože si myslel, že i tak je už mŕtvy a že je neskoro. Ale veľké milosrdenstvo je milosrdenstvo Božie! Nifont, tá nádoba hriechu, cestou pravého pokánia sa stal nádobou Ducha svätého. Raz prišiel k svojmu priateľovi, ktorý užasol: „Ver mi, kamarát, takého som ťa ešte nevidel, tvár máš strašnú..." Pri týchto slovách Nifont sa zľakol a sám sebe povedal: „Beda mne, hriešnemu. Ak aj tu som strašný, aký budem pred súdom Božím? Ako sa postavím pred tvár Pánovu?". Potom šiel domov, kde sa začal modliť a s plačom hovoril slová: „Zmiluj sa nado mnou, Hospodine, lebo som zomdlený..." (Ž 6, 3). Ráno išiel do chrámu a pri pohľade na ikonu Prečistej Bohorodičky zvolal: „Zmiluj sa nado mnou, Orodovníčka za kresťanov, pomož mi podľa svojej veľkej milosti, lebo ty si moja nádej, nádej kajúcnika!" S pomocou Božou zanechal potom hriešny život a začal sa dvíhať. Začal statočne pracovať, umŕtvoval svoje telo, pokoroval ho duchu a dni trávil v pokání. Chránil si ústa pred posudzovaním a prázdnymi slovami a ak predsa niečo také vyšlo z jeho úst, bil sa po nich rukou. Niekedy sa zatváral v izbe, kde sa bil po tele a do úst bral kameň, aby sa striasol zbytočných slov. Takto úporne bojoval s neviditeľným nepriateľom. Boh mu napokon daroval moc konať zázraky.

Nech dnešný deň bude pre nás začiatkom nového života, začiatkom sebanápravy, začiatkom života podľa Božích prikázaní, aby sme napokon mohli s apoštolom Pavlom povedať, že „už nie ja, ale žije vo mne Christos" (Gal 2, 20). Čestne a svedomito pracujme pre blaho sv. pravoslávnej cirkvi, pre blaho našej vlasti, usilujme sa o zachovanie mieru na svete, majme na pamäti vo svojich skutkoch Boha, robme všetko z lásky k Nemu a v nádeji na nebeskú odplatu. Trpezlivo znášajme utrpenia nášho pozemského života, buďme pevnými v pokušeniach. Neurážajme Boha hriechmi! Každou minútou svojho života získavajme večnosť, v každej minúte preto slúžme Bohu a chráňme sa pred hriechom. Vtedy, až ukončíme pozemský svoj život, počujeme hlas nášho Spasiteľa: „Poďte, požehnaní môjho Otca, vládnite dedične kráľovstvom, vám pripraveným od založenia sveta" (Mt 25, 34).

† Nikanor, biskup michalovský

Bohozjavenie — sviatok nášho znovuzrodenia a obnovenia stvorenstva

„Ak sa niekto nenarodí z vody a Ducha, nemôže prísť do kráľovstva Božieho" (J 3,5)
„...aj samo stvorenstvo oslobodené bude z otroctva skazy do slávnej slobody dietok Božích" (R 8,21)

Spoločným znakom všetkých cez celý cirkevný rok slávených sviatkov Pána nášho Isusa Christa, ktoré sa viažu na jednotlivé historické udalosti Jeho pozemského života ako vteleného Boha zostupujúceho za človekom na dno jeho biedy a opustenosti, je ich jednoznačná zvesť tlmočená cirkvou liturgicky akoby v dráme, že vtelený, ukrižovaný, vzkriesený, oslávený a po pravici Otca sediaci Isus Christos nie je dávno zašlou minulosťou pred temer dvoma tisícmi rokmi, ale večne živou prítomnosťou, a že On, ktorý je „ten istý včera i dnes i naveky" (Žd 13, 8), nechce mať miesto len v dejinách podľa vzoru iných veľkých historických postáv, ale i napriek všetkým hraniciam času a miesta v prítomnom živote súčasných i budúcich generácií ľudstva. Veď „Hospodin na nebi si upevnil svoj trón, a Jeho kráľovská moc nad všetkým panuje" (Ž 103, 19), teda v oblasti človeku nedosiahnuteľnej, nepreniknuteľnej a neovládateľnej, lebo slovom „nebo" sa v tomto žalme, ako i na mnohých iných miestach Písma, neoznačuje obloha, ale transcendentno, nadsvetie. Odtiaľ kraľuje nenápadne a skryte, lebo nástrojom Jeho vlády a zbraňou Jeho moci je Duch svätý, pokora a láska, obeť a kríž. Preto Božie panovanie alebo skryté prichádzanie Božieho kráľovstva vidí len viera. Ale napriek tomu nie je o nič menej skutočné než zajtrajší východ slnka, v ktorý veria všetci a nikto sa nad tým nepohoršuje. Niektorí však majú niečo naviac: vedia, že zajtra — v tom Božom zajtra — vzíde Slnko spravodlivosti, že príde Kráľ a ujme sa vlády i tam, kam sme Mu my, ľudia, zatiaľ zo všetkých svojich síl, znemožňovali vojsť. A preto sa modlíme: „Príď, Pane Isuse." (Zj 22, 21).

Táto zvesť cirkvi vyznávajúcej o Christovi, že „Jeho kráľovstvo bude bez konca", zaznieva obzvlášť hlasito, jasne a názorne zo všetkých liturgických textov a úkonov sviatku Bohozjavenia — Zjavenia Pána, najstaršieho sviatku vianočného okruhu, ako významného dejstva svetovej drámy spásy od mesiášskych nádejí vyvoleného národa až k opätnému príchodu Christa, ktorá sa odohráva v slávnostných obdobiach a dňoch cirkevného roku pred očami veriacich.

O ďalekosiahlom význame zástoja dejstva sviatku Epiphanie — Bohozjavenia, sláveného 6. januára na Východe už koncom 2. storočia a preneseného

na Západ koncom 4. storočia, v celkovej skladbe svetovej drámy spásy svedčí skutočnosť, že cirkev naň pripravuje veriacich už na večierni sviatku Obrezania Pána, keď nás v stichire — hymne ku „Hospodine, k Tebe volám" vyzýva: „So všetkou zbožnosťou zaspievajme predsviatočné piesne o svätom krste nášho Boha, lebo, hľa, ako človek v tele chce ísť k svojmu predchodcovi a prosiť ho o spasiteľný krst, aby dal dobrý príklad všetkým posvätenym a osvieteným vierou a účastníkom Ducha!" Súčasne nás v ten istý deň, v ktorom nám sprítomnila obrezanie Pána ako starozákonné očistenie zastupujúce krst, i poučuje o zmysle sviatku Bohozjavenia, aby sme ho mohli sláviť uvedomele a s duchovným úžitkom, keď s vrúcnym citovým zaujatím nám vykresľuje dramatickú scénu stretnutia nášho Spasiteľa s Jánom Krstiteľom, približujúceho sa k nemu rečou preplnenou strhujúcimi básnickými obrazmi: „Druhý raz sa môj Isus očisťuje v Jordáne, ale vlastne On očisťuje naše hriechy; On ide skutočne ku krstu, aby zmyl Adamov úpis." I vraví Jánovi: „Poď a poslúž mi, ó Krstiteľ, pri výkone najväčšieho nepochopiteľného tajomstva! Poď, rýchle vztiahni svoju ruku, dotkni sa líca toho, čo zdolal hlavu hada a otvoril raj, ktorý zatvoril hriech, spáchaný ľsťou hada kedysi okúsením plodu stromu." Tento hymnus nasleduje po stichire na stichovni, ktorá napovedá organický súvis ešte nesamostatného sviatku Narodenia Pána, sláveného pôvodne súčasne s pamiatkou príchodu i poklony troch múdrcov — kráľov a Pánovho krstu v Jordáne: „Veľký a slávny je sviatok, čo už uplynul, slávnejší však je nastávajúci: v onen deň sa klaňali Spasiteľovi mudrci, tohto dňa však krstí Pána veľký a slávny sluha; tam pastieri, keď spatrili udalosť, divili sa, tu však hlas Otcov ohlasuje jednorodeného Syna". Ku koncu večierne zaznie tropár, vyjadrujúci ústrednú myšlienku prípravných dní na sviatok Bohozjavenia, ktorý patrí k najstarším a najväčším sviatkom dvanástora: „Pripravuj sa, Zabulon, okrášli sa, Neftali, zastav sa, rieka Jordán, a nadnes v radostnom jasote ku krstu sa uberajúceho svojho Tvorcu! Plesaj, Adam s pramatkou, neskrývajte sa ako kedysi v raji! Veď teraz sa zjavil Ten, ktorý vás videl vtedy nahých, aby vás obliekol do prvotného odevu! Christos sa zjavil, aby obnovil celý svet!"

V tropáre oslovená asi r. 734 pr. Chr. Asýrčanmi okupovaná a prorokom Izaiášom v nádeji na mimoriadne požehnanie v dobe mesiášskej posilňovaná krajina Zebulona a Neftaliho, synov praotca Jákoba vedeného milosťou k Božím cieľom, spolu so Zajordánskom a pohanskou Galileou stala sa miestom, kde začal Isus Christos svoju verejnú činnosť hlásaním Božieho slova, keď sa utiahol do týchto krajov po uväznení Jána Krstiteľa, aby sa splnilo, čo predpovedal prorok Izaiáš: „Krajina Zabulova a krajina Neftaliho, na ceste k moru, za Jordánom, Galilea pohanská! Ľud, čo sedel vo tme, uzrel veľké svetlo, a tým, čo sedeli v krajinách tieňa smrti, zažiarilo svetlo!" (Mt 4, 12—17). Vyvolanie mien týchto krajín spolu s menom rieky Jordánu, podľa ktorého ľud na Východe nazýva sviatok Bohozjavenia i Jordánom, v našich mysliach nemá len cieľ zamepisne a historicky poučný, ale má predovšetkým zvestný charakter práve tak ako celé rozprávanie o udalosti pokrstenia Pána, ktoré nechce byť pre nás iba neutrálnou informáciou o tom, čo sa odohralo pred dvoma tisícročiami, ale výrečnou blahozvesťou o tom, že historická udalosť pokrstenia Pána ostáva jedinečným spôsobom živou prítomnosťou. Veď každý krst, ako to vysvitá z modlitby kňaza nad krstnou vodou: „Veľký si, Hospodine, a predivné sú Tvoje diela! Žiadne slovo nedokáže plne ospevovať Tvoje divy. Ty si sa zjavil na zemi; žil si s ľuďmi a posvätil si jordánske prúdy, zošlúc z nebies svojho Svätého Ducha! Preto, človeka milujúci Kráľ, príď i teraz a zostúpením svojho Svätého Ducha posväť túto vodu! Daj jej milosť vykúpenia i požehnania, ktoré si udelil Jordánu,

učiň ju žriedlom neporušiteľnosti, darom posvätenia, rozhrešením hriechov, uzdravením neduhov, záhubou démonov, nedostupnou nepriateľským mocnostiam, a náplň ju anjelskou silou, aby utiekli pred ňou tí, čo stroja úklady Tvojmu stvorenstvu, lebo vzýval som, Hospodine, Tvoje vznešené, slávne a u nepriateľov des vzbudzujúce meno!" je uskutočňovaním neustáleho povolávania ľudí vo viere cirkvi k prameňu znovuzrodenia, aby každý z nás mal život večný a aby o každom z nás platili slová zaznievajúce kedysi nad vodami Jordána: „Ty si môj milovaný syn, v tebe sa mi zaľúbilo" (Lk 3, 22). Preto cirkev vždy pri udeľovaní svätej tajiny pomazania myrom, ktoré v byzantskom obrade nasleduje bezprostredne po svätom krste, prv, než zaznie prosba: „Najdobrotivejší, Vládca a Kráľ všetkých, daruj mu (pokrstenému) i pečať daru svojho svätého, všemohúceho a uctievaného Ducha a prijímania svätého Tela a drahocennej Krvi svojho Christa", vzdáva vďaky za dar znovuzrodenia pokrsteného: „Blahoslavený si., Hospodine, Bože všemohúci, Žriedlo dobra a Slnko spravodlivosti, ktorý si tým, čo sú v temnote, rozžal svetlo spásy zjavením svojho jednorodeného Syna a nášho Boha a daroval si nám nehodným blažené očistenie vo svätej vode a božské posvätenie v živototvornom pomazaní! Ty i teraz si doprial svojmu služobníkovi, novoosvietenému vodou i Duchom, aby sa znovu narodil a udelil si mu odpustenie úmyselných i neúmyselných hriechov . . ."

Posledná veta tohto predsviatočného tropára: „Christos sa zjavil, aby obnovil svet", zdôrazňuje myšlienku obnovy všetkého stvorenstva ako cieľa Zjavenia sa Pána, ktorá sa potom hlbšie a obšírnejšie rozvádza v čítaní 35. kapitoly z prorockej knihy „starozákonného evanjelistu" Izaiáša o návrate Božieho ľudu do vlasti v predvečer sviatku Bohozjavenia počas prvej hodinky Cárskych časov — Cisárskych hodiniek, nazvaných tak preto, lebo sa na nich zúčastňovali i byzantskí cisári a ruskí cári. Cisárske hodinky sú prekrásnou prípravnou bohoslužbou Slova pozostávajúcom predovšetkým z čítaní zo Starého zákona, najmä žalmov a úryvkov z prorockej knihy Izaiáša. Sú popretkávané úchvatnými hymnami neraz sa v závere končiacimi básnicky vyjadrenou myšlienkou o obnove sveta v rôznych obmenách, ako napr.: „Veď Ty si život, svetlo a mier sveta!" a na konci každej hodinky opakujúcim sa kondákom: „Dnes na rieke Jordáne Pán volá k Jánovi: „Neboj sa ma pokrstiť, lebo som prišiel spasiť prvého Adama" čiže vykúpením obnoviť padlé ľudské pokolenie, s ktorým „všetko stvorenstvo spoločne vzdychá a spoločne sa zvíja v bolestiach" (R 8, 22), aby sa dočkalo záchranného vyvolenia Božích synov. Preto obraz toho, čo všetko môže byť učinené novým pre kozmický dosah Christovho vykupiteľského diela, ktoré je nielen vykúpením vnútorným, duchovným, ale i vykúpením tela a všetkých oblastí hriechom človeka porušenej prírody predkladá nám cirkev pred naše duchovné zraky v predvečer Bohozjavenia pri prvej hodinke Cárskych časov — Cisárskych hodiniek v jasnozrivom videní proroka Izaiáša, ktorým vrcholí celé starozákonné Zjavenie: „Radovať sa bude púšť i suchý kraj, jasať bude step a kvitnúť, ako narcis bude prekvitať a jasať bude, hej, jasať a plesať. Dostane slávu Libanonu, nádheru Karmela a Šárona. Oni uvidia slávu Hospodinovu, velebu nášho Boha. Posilnite ochablé ruky, upevnite klesajúce kolená! Povedzte zdeseným srdciam: Buďte silní, nebojte sa! Ajhľa, váš Boh! Príde pomsta, Božia odplata. On sám príde a zachráni vás. Vtedy sa otvoria oči slepých a uvoľnia sa uši hluchých. Vtedy chromý bude skákať ako jeleň a jazyk nemého zvučne zaplesá. Lebo na púšti vytrysknú vody a potoky na stepi. Horúci piesok sa zmení na jazero, prahnúca zem na vodné žriedla; na mieste, kde sa pelešili šakaly, bude priestor pre trsť a rákosie. Bude tam hradská a cesta; tá sa bude volať svätou cestou. Nečistý po nej neprejde —

len ľud jeho pôjde po nej — na nej ani blázni nezablúdia. Nebude tam leva ani dravá zver nevstúpi na ňu; nijakú tam nebude možno nájsť, ale vykúpení pôjdu po nej. Vyslobodení Hospodinovi sa vrátia, prídu na Sion s plesaním a večná radosť bude na ich tvárach. Dosiahnu rozkoš a radosť a zmizne žiaľ i vzdychanie" (Iz 35). Týmto podmanivým Izaiášovým obrazom vystihuje cirkev v predvečer Zjavenia Pána presvedčenie svojej viery, že je podstatná súvislosť medzi vykupiteľským dielom Christovým a nádejou pre tento svet, ktorý sa má premeniť na nové nebo a novú zem so stánkom Božím s ľuďmi, v ktorom ľudské pokolenie bude Božím ľudom a kde Boh „zotrie každú slzu z očú a smrti už viac nebude ani smútku ani plaču ani bolesti už viac nebude, lebo prvotné veci už pominuli" (Zj 21, 4).

Názornosť rozvíjania ústrednej myšlienky sviatku Bohozjavenia o našom znovuzrodení pri svätom krste a o obnove všetkého stvorenstva v dôsledku Zjavenia Pána sa stupňuje pri polnočnom slúžení veľkého povečeria a utierne s hlboko symbolickými liturgickými úkonmi a s čítaniami parémií — úryvkov zo Starého zákona, svedčiacimi o Hospodinovej moci a zvrchovanosti, ktorá sa obzvlášť výrazne prejavila vtedy, keď, ako o tom rozpráva prvá parémia zo 14. kap. II. knihy Mojžišovej, Hospodin v plnosti času rozdelil vody mora, aby ľud bezpečne prešiel na breh krajiny svojho budúceho domova, a naznačil tak, že krstná voda sa stane mostom k nášmu novému životu. Preto túto správu o rozdelení vôd nechápeme ako opis prírodného úkazu, ale ako zvesť o jedinečnom zásahu Pána, ktorý pre Izraela znamenal konečné vyslobodenie z egyptskej poroby a možnosť začiatku nového života s výhľadom na zasľúbenú krajinu, a ktorý pre nás, čo sme prostredníctvom krstnej vody boli privedení k prameňu znovuzrodenia, je znamením zasľúbenia večného života. Svoju vďačnosť za túto zvesť prejavujeme po jej prečítaní niekoľkonásobným zvolaním oslavujúcim Pána, ktorý dal nakoniec vode s krvou vytrysknúť zo svojho tela: „Milovník človeka, ktorý si svet stvoril, zjavil si sa vo svete, aby si osvietil sediacich vo tme, sláva Tebe!"

Zvestná náplň sviatku Zjavenia Pána vyvrcholuje v liturgických textoch a úkonoch Božskej liturgie a slávnostného obradu svätenia tzv. jordánskej vody, ktoré sa koná v klasických krajinách pravoslávia na námestí, kde je studňa, alebo pri rieke.

Božská liturgia vo sviatok Bohozjavenia má svoje osobité zvláštnosti, ktoré dosvedčujú, že sa pri nej v tento deň „Osvietenia", ako sa niekedy nazýva sviatok Zjavenia Pána, pôvodne udeľoval slávnostne svätý krst. Zaiste sa tak dialo i u nás v cyrilometodejskom období našich cirkevných dejín, z ktorého pochádza staročeský názov sviatku Bohozjavenia „Svätý deň svetiel" alebo „svieťky", čo je preklad gréckeho liturgického termínu „ta fóta" užívaného v byzantskom obrade, lebo za sprievodu k vode, pri ktorom sa spieva hymnus: „Hlas Hospodinov nad vodami, príďte všetci a prijmite ducha múdrosti, ducha sebaovládania, ducha Božej bázne, ducha Christa, ktorý sa zjavil! Dnes sa svätí živel vody, Jordán sa rozdeľuje a zastavuje svoje prúdy, keď v ňom Vládca prijíma krst. Christe, dobrotivý a ľudomilný Kráľ, prišiel si k rieke ako človek a žiadaš, aby si bol pokrstený krstom svojich služobníkov z ruky Predchodcu kvôli očisteniu našich hriechov!" Veriaci zažíhajú sviece, aby tak dali najavo, že ich viera je čistá ako včelí vosk a že ich srdcia planú vrúcnou láskou k Najsvätejšej Trojici.

Najzávažnejším dokladom skutočnosti, že vo sviatok Osvietenia sa pôvodne udeľoval slávnostne svätý krst, je namiesto Trojsvätej piesne trikrát sa opakujúci spev 27. verša zo 4. kapitoly Listu sv. ap. Pavla Galatským: „Ktoríkoľvek ste boli pokrstení v Christa, Christa ste obliekli" s jasavým „Alleluja! — Chváľte Pána!" Pri speve tohto verša hlbokého zmyslu s prídavkom hebrejskej radostnej výzvy k oslave Pána, o ktorom každý z nás vyznáva pred začiatkom svätenia vody v prokimene: „Hospodin je moje svetlo a moja spása, koho sa mám báť? Hospodin je záštita môjho života, koho sa mám desiť?" (Ž 27, 1) tanie pred našimi duchovnými zrakmi výjav kladenia novej košieľky kňazom na krstenca so slovami: „Oblieka sa služobník Boží do rízy spravodlivosti v mene Otca i Syna i Svätého Ducha". Ono je symbolom nášho obliekania sa v Christa, čiže stotožnenia sa nášho života so životom Christovým podľa výzvy sv. ap. Pavla: „Oblečte sa v Pána Isusa Christa a o telo sa nestarajte podľa jeho žiadostí!" (R 13, 14). Súčasne s vybavením sa tejto scény nášho ospravedlnenia, osvietenia, posvätenia a obmytia menom Pána nášho Isusa Christa a Duchom nášho Boha v našej mysli si znovu uvedomujeme, že pri svätom krste vztiahol na nás Pán nášho života Isus Christos svoju milostivú ruku, aby sme sa stali jeho vlastníctvom a aby sme v moci Jeho vzkriesenia žili i my s ním novým životom, ako nás o tom poučuje sv. ap. Pavel: „Či neviete, že ktoríkoľvek sme boli pokrstení v Christa Isusa, v Jeho smrť sme boli pokrstení? Spolu s Ním sme teda skrze krst pohrobení v smrť, aby sme tak, ako Christos vzkriesený bol slávnou mocou Otcovou, aj my sme chodili v novote života" (R 6, 3—4). Zároveň si tiež uvedomujeme, že skrze svätú jordánsku vodu si už dávno pred nami odniesli v duši od krstiteľnice nezrušiteľné znamenie dedičov Božieho kráľovstva nesčíselné generácie, ktorých miliardy príslušníkov zrodila cirkev pre večný život, aby o nich spolu s nami platili slová sv. ap. Pavla: „Ale vy ste vyvoleným rodom, kráľovským kňazstvom, svätým národom, vlastným Jeho ľudom, aby ste zvestovali cnostné skutky Toho, ktorý vás povolal z tmy do svojho predivného svetla" (1 Pt 2, 9).

Úchvatná slávnosť svätenia jordánskej vody sa koná po zaambonovej modlitbe. Na jej začiatku cirkev nám znovu predkladá pred naše duchovné zraky podmanivý obraz obnovy všetkého stvorenstva vykupiteľským dielom Isusa Christa z 35. kapitoly prorockej knihy Izaiáša a potom sa číta poučenie z Listu sv. ap. Pavla Korintským o poslaní Christa Jeho Otcom na svet, aby priniesol prorokmi prisľúbenú živú vodu: „Nechcem však, bratia, aby ste nevedeli, že naši otcovia všetci boli pod oblakom, všetci prešli morom, všetci boli pokrstení v Mojžiša v oblaku a mori, všetci jedli ten istý duchovný pokorm a všetci pili ten istý duchovný nápoj, pili totiž z duchovnej skaly, ktorá šla za nimi, a tou skalou bol Christos" (1 Kor 10, 1—4). Na apoštolovo svedectvo o Isusovi Christovi ako duchovnej skale, z ktorej prýštia pramene živých vôd, nadväzuje obraz Jeho pokrstenia v Jordáne: „V tých dňoch prišiel Isus z galilejského Nazareta, a Ján Ho pokrstil v Jordáne. A hneď, ako vychádzal z vody, videl nebesá roztvorené a Ducha, ktorý zostupoval na Neho ako holubica; a z neba zaznel hlas: Ty si môj milovaný Syn, v Tebe sa mi zaľúbilo" (Mr 1, 9—11).

Po zvesti Evanjelia radostne prijímanej veriacimi jasavým volaním: „Sláva Tebe, Pane, sláva Tebe!" nasleduje ekténia s prosbami o zoslanie Svätého Ducha obnovujúceho tvárnosť zeme a o požehnanie Jordánu a myšlienkove bohatá modlitba kňaza velebiaceho Pána nášho Isusa Christa za dar znovuzrodenia a obnovenia nás i všetkého stvorenstva a prosiaceho o vyliatie daru Božieho milosrdenstva na nás: „Pane Isuse Christe, jednorodený Synu, ktorý si v Otcovom lone, pravý Bože, Prameň života a nesmrteľnosti, Svetlo zo Svetla, ktorý si prišiel na svet, aby si ho osvietil, osvieť našu myseľ svojím Svätým Duchom a prijmi nás velebiacich Teba a vďaky Tebe vzdávajúcich za Tvoje od večnosti pre nás vykonané predivné a veľkolepé diela a za to, že si vo svojej spasiteľnej starostlivosti o nás prijal na seba našu slabú a úbohú prirodzenosť a v podobe služobníka si sa ponížil, aby Ťa pokrstila ruka Tvoj-

ho sluhu, a sám, súc bezhriešny, posvätil si živel vody, pripravil si nám cestu k znovuzrodeniu vodou a Duchom a uviedol si nás naspäť do našej pôvodnej slobody! Keď svätíme, ľudomilný Vládca, pamiatku tohto Tvojho Božského tajomstva, prosíme Ťa, vylej na nás, svojich nehodných služobníkov, podľa svojho Božského zasľúbenia očisťujúcu vodu, dar svojho milosrdenstva, aby modlitba nás hriešnych, prednesená nad touto vodou, zaľúbila sa Tvojej dobrote, a aby nám i všetkému Tvojmu ľudu sa dostalo požehnanie na slávu Tvojho svätého a vzývaného mena! Veď Tebe patrí všetka sláva, česť a klaňanie s bezpočiatočným Tvojím Otcom a s Tvojím presvätým, blahým a oživujúcim Duchom teraz i vždycky až na veky vekov! Amen!"

Hlbokou pokorou i radostným dojatím sa rozochvieva hlas kňaza, keď prednáša druhú modlitbu zvelebujúcu Najsvätejšiu Trojicu, berúc do rúk rozžatý trojramenný svietnik ako je symbol, ktorý najprv dvíha k nebesiam, potom ním robí trikrát znamenie kríža nad vodou a napokon ho ponoruje, vdychujúc do vody, na ktorú neviditeľne zostupuje Svätý Duch, znamenie našej spásy, aby každý, kto prijme svätú tajinu znovuzrodenia, sa skutočne znovuzrodil k novému detstvu nevinnosti.

Táto modlitba, horúčkovite hľadajúca dôstojné slová vďaky za dielo našej spásy a obnovy všetkého stvorenstva, pri ktorej nevychádzame z úžasu nad nezmernosťou Božieho milosrdenstva i Božou velebnosťou a priam sme uchvátení istotou, že „Duch prihovára sa za nás vzdychaním nevysloviteľným" (R 8, 26), vrcholí, keď kňaz robí nad vodou trikrát znamenie kríža trojsvietnikom a vysiela jasavým a čo najmohutnejším hlasom k prestolu Najvyššieho slová, ktoré odzneli pri svätom krste každého z nás: „Veľký si, Hospodine, a predivné sú Tvoje diela! Žiadne slovo nedokáže dostatočne zvelebiť Tvoje zázračné skutky!" V tomto okamihu slávnosť kulminuje a obrad svätenia vody sa končí tým, že kňaz ponorí kríž trikrát do vody, žehnajúc ju ním, aby názorne predstavil krst Pána a pritom spieva: „Pri Tvojom krste v Jordáne, ó Pane, zjavila sa Trojica, ktorej sa klaniame! Veď Otcov hlas vydal svedectvo o Tebe, nazývajúc Ťa milým Synom, a Duch v podobe holubice potvrdil pravdivosť tohto slova. Ó Christe, ktorý si sa zjavil ako Boh a svet si osvietil, sláva Tebe!" Potom kňaz kropí svätenou vodou veriacich, a tak dosvedčuje, že sa splnila prosba: „Ty sám teda, ľudomilný Kráľ, príď i teraz zostúpením svojho Svätého Ducha a posväť túto vodu! Ty sám, Vládca, posväť túto vodu svojím Svätým Duchom!" a že tým, čo sa jej dotknú, naberú si ju a ňou sa pokropia, udeľuje sa posvätenie, očistenie a požehnanie.

Zvesť pradávneho sviatku Zjavenia Pána je stále aktuálna, lebo nás ubezpečuje o nezvratnej skutočnosti, že Christos je jedinou reálnou nádejou obnovy i záchrany sveta a zábezpekou znovuzrodenia každého z nás skrze svätú krstnú vodu. Preto jasavo volajme pri každom stretnutí sa s Ním pri Božskej liturgii: „Sláva Tebe, Christe, nádej naša, sláva Tebe!" — a pri každom veľkom povečerí radostne spievajme Izaiášov chválospev vykúpených: „S nami Boh, pochopte to národy, a korte sa, lebo s nami Boh!" Veď Pán už prišiel a opäť príde a v Ňom je vyslovené Božie Slovo, keďže „neposlal Boh Syna na svet, aby odsúdil svet, ale aby ho spasil" (Jn 3, 17). Preto máme nezvratnú istotu, že živý Boh je nám prítomný v Duchu Svätom, ktorý potvrdzuje Božiu prítomnosť v našich životoch a v ktorom máme pevnú nádej, že už naše životy môžu niesť znamenie nového stvorenia.

Dr. Vl. Buchta

S požehnaním Božím do nového roka

Na konci starého roka cirkev naša nám všetkým pripomína, že sa máme s láskou poďakovať Bohu za všetky dobrodenia. „Dobrorečte stále za všetko Bohu a Otcu v mene nášho Pána Isusa Christa" (Ef 5, 20), píše apoštol Pavel efezským kresťanom, majúc na mysli predovšetkým veľké dielo našej spásy a nový život v Christu. Aj my dnešní kresťania nemáme zabúdať na tento veľký dar nového života v Christu, ktorý pokračuje v cirkvi, ktorá je prostredím i nositeľkou tohto nového života.

Predovšetkým máme sa poďakovať za to, že sme starý rok opäť prežili v pokoji, v tvorivej práci, že sme ešte viac rozhojnili naše materiálne i duchovné bohatstvo a vedome sme po celý rok napomáhali úsiliu celého ľudstva o zachovanie pokoja vo svete. Máme sa poďakovať za nový život, lebo v mnohých rodinách uvítali nového člena, túžené dieťa: chlapčeka alebo dievčatko. Máme sa poďakovať za to, že mnohé deti v zdraví a v pokoji začali navštevovať školy, aby sa dobre pripravili pre svoj život v dospelosti a pre svoje budúce povolanie. Máme sa poďakovať za tých, ktorí vstúpili do manželského života a začali nový život pre dobro cirkvi i národa. Máme sa poďakovať za to, že tí, čo môžeme plne pracovať a uplatňovať svoj talent

Jarabina — z oslavy chrámového sviatku 1981.

a schopnosti, mohli sme svoju prácu vykonávať nerušene, bez strachu o zajtrajší deň a tešiť sa z výsledkov svojej práce. Treba so Bohu poďakovať aj za tých, ktorých Boh povolal do života večného a nezabúdať na nich vo svojich modlitbách. Takto by sme mohli vyratúvať nespočet vecí, za ktoré máme ďakovať Bohu ako nášmu Otcovi. „Chválospev prislúcha Ti na Sione," píše žalmista Dávid o Bohu, lebo „korunoval si dobrotu svojou rok" (Ž 64, 1, 12).

A práve tak s vďakou vstupujme do nového roka — 1982, s vďakou predkladajme Bohu svoje želania i svoje prosby. Aj o tom apoštol Pavel napísal tieto krásne slová: „O nič nebuďte ustarostení, ale vo všetkom s vďakou predkladajte Bohu svoje žiadosti vo všetkých svojich modlitbách a prosbách. A pokoj Boží, ktorý prevyšuje každý rozum, bude hájiť vaše srdcia a vaše mysle v Christu Isusovi" (Fp 4, 6). Keď sme na konci roka ďakovali za všetko, čím Boh obohatil náš život, teraz na začiatku nového roka v duchu týchto slov predkladajme Bohu všetky svoje prosby a nebuďme príliš ustarostení, lebo Boh vie, čo je nášmu životu potrebné. Najprv treba hľadať Boha a Jeho pravdu a všetko ostatné bude nám dané, a dni nášho života budú opäť požehnané Božím pokojom, ktorý zavládne v našom srdci a našej mysli a usmerní naše snahy na veci dobré a úžitočné, na veci spravodlivé. Lebo ako hovorí Spasiteľ: „Kto zostáva vo mne a ja v ňom, ten prináša veľa ovocia, pretože bezo mňa nič nemôžete činiť" (Jn 15, 5). Boh si teda praje, aby sme mnohé naše problémy nechali na Jeho starosť, aby sme Jemu ako nášmu Stvoriteľovi a Otcovi prenechali miesto v našom živote, aby sme pre Jeho pomoc otvorili svoj um, svoje srdce a dali sa viesť po cestách pravdy, spravodlivosti a pokoja. Žalmista a prorok Dávid takto ospevuje Božiu starostlivosť o nás: „Hospodin je môj pastier, nebudem mať nedostatku... Dušu mi občerstvuje, po spravodlivých cestách vodí ma pre svoje meno. Keby som kráčal hoci tajným údolím, nebojím sa zlého, lebo Ty si so mnou..." (Ž 23, 1—4). Boh je opravdu s nami v každej chvíľke nášho života, od nás však záleží, či si túto otcovskú starostlivosť Božiu uvedomujeme a či sa dáme Bohom viesť po cestách nášho života.

Ale nie všetci ľudia na svete môžu v tomto čase takto hovoriť o svojom živote, o živote svojej krajiny a národa. V mnohých krajinách sveta zúrili ťažké boje, vyhaslo mnoho ľudských životov, boli zničené mnohé výsledky tvorivej práce ľudu a mnohí ľudia boli zbavení i tých najzákladnejších potrieb ľudského života, ako je odev, jedlo, strecha nad hlavou a mnoho iného.

Hoci sme rok 1981 prežili v pokoji, predsa sme boli svedkami toho, že svet ako celok nemá ešte trvalý pokoj a že mnoho ľudí na svete znáša rôzne a ťažké utrpenia. Boli sme svedkami aj toho, že sa opäť priostrili medzinárodné vzťahy, že militaristické kruhy začali hľadať nové formy a prostriedky k tomu, aby mohli stupňovať zbrojenie, aby sa do výzbroje armád zavádzali nadmieru nebezpečné a ničivé zbrane v takom rozsahu, aký nemá obdobu v predchádzajúcich rokoch. Počuli sme o tom, že sa Európa má stať

jednou veľkou vojenskou základňou, že sa na jej území majú rozmiestniť početné rakety s atómovými a neutrónovými hlavicami. Všetko toto je veľkou hrozbou životu mnohých národov a v prípade svetového konfliktu môže to ohroziť aj život celej našej planéty, hoci propagátori vojny zatiaľ hovoria len o lokálnej vojne, čiže o vojne na určitom území a na úkor určitých národov. Preto tak v minulom ako aj v tomto novom roku bude treba vynaložiť ešte väčšie úsilie na zachovanie mieru vo svete, porozumenie a spoluprácu medzi národmi v presvedčení, že sily mieru zvíťazia, že namiesto vojenskej konfrontácie nastúpi opäť mierové rokovanie, začiatky ktorého už boli položené predovšetkým zásluhou mierového úsilia socialistických krajín a ostatných mierumilovných a pokrokových síl sveta. Denne na obrazovkách televízorov vidíme, ako sa národy sveta jednotne a demonštratívne stavajú za vec mieru, slobody, mierovej spolupráce a života na zemi. Preto aj my, veriaci ľudia, aj my sme povolaní k tomu, aby sme naďalej vo svojich modlitbách prosili Otca nebeského o zachovanie pokoja a nastolenie bratskej lásky medzi ľuďmi.

Podľa učenia Písma svätého a podľa učenia cirkvi prameňom a darcom života je pravý a živý Boh (Jn 6, 57). On je ten, ktorý dáva svetu život (Jn 6, 33), Ten, ktorý k účasti na živote povolal všetko stvorenie, predovšetkým však človeka. On jediný dáva skutočný život, ukazuje cestu života a pri živote drží tento svet (Ž 15, 11 a Ž 26, 1). On je Bohom živých a nie mŕtvych (Mt 22, 32), lebo „všetci Jemu žijú (Lk 20, 38). Boh nás teda povolal k životu a život človeka je tým najcennejším darom, na ktorý nikto z ľudí nemá právo siahať, nemá právo ho nikomu odnímať. Jediný, kto môže ukončiť pozemskú púť človeka je opäť sám Boh, lebo „Hospodinova je zem i čo ju naplňuje, svet a tí, ktorí na ňom bývajú" (Ž 23, 1).

Našou úlohou teda je, aby sme tento svätý dar života a spravodlivosti na zemi chránili a na tomto základe vytvárali predpoklady účasti na živote Božom vo večnosti. „Blažený muž, ktorý nechodí podľa rady bezbožných", t. j. hriešnikov, ktorí vedome konajú proti vôli Božej a proti životu, „lebo vie Hospodin o ceste spravodlivých, ale cesta bezbožných vedie do záhuby" (Ž 1, 1, 6).

Každý teda, kto podceňuje „svätý dar života", kto sa osmeľuje siahnuť na život iných a rozosievať smrť, kto nevytvára podmienky pre pokojný a spravodlivý život na zemi, previňuje sa predovšetkým proti Bohu ako darcovi života, previňuje sa proti človeku, ktorý je stvorený na obraz Boží a sám nie je hodný tohto veľkého daru. Je to vedomá bezbožnosť, proti ktorej stojí kategorické Božie slovo: N E Z A B I J E Š ! Preto v radostný deň Paschy cirkev svätá spieva: „Tako da pohibnut hrišnicy od lica Božija a pravednicy da vozveseľjatsja!", lebo tí, ktorí si necenia svätý dar života, ktorý opäť zažiaril z hrobu Christovho, sú rozsievačmi smrti duchovnej i telesnej, nepriateľmi Boha i ľudí.

Veľkosť človeka je daná v tom, že je nositeľom života na obraz Boží a

je povolaný k účasti na živote Božom (2 Pt 1, 4). Cena človeka v očiach Božích prevyšuje cenu všetkého stvorenia. Spasiteľ povedal: „Veď čože osoží človeku, keby aj celý svet získal, ale duši svojej by uškodil? Alebo čo dá človek v zámenu za svoju dušu?" (Mt 16, 26).

Nesmierna hodnota ľudského života je dosvedčená v spasiteľskom diele Božom, v ktorom sa prejavila nesmierna láska Boha k ľuďom i k celému stvoreniu, „ktoré s dychtivou túžbou očakáva zjavenie synov Božích" a dodnes „spoločne vzdychá a spoločne bolestí" pre dôsledky pádu prvého človeka. Boh tak miloval svet, že Syna svojho jednorodeného dal, aby sme boli spasení skrze vieru v Neho (Jn 3, 16). Spasiteľ teda prišiel, aby odstránil dôsledky hriechu: zlo a smrť i všetko, čo z toho plynie, lebo zlo sa najviac prejavuje v medziľudských vzťahoch. Najhroznejším prejavom zla v medziľudských vzťahoch je vojna, ktorá je schopná zničiť milióny ľudí, celé národy, a pri terajších atómových zbraniach i celé ľudstvo.

Taká je teda cena ľudského života. A z toho plynie tiež zodpovednosť každého človeka na svete za zachovanie života na zemi a mierových podmienok života. Preto MIER a SPRAVODLIVOSŤ v medziľudských vzťahoch znamenajú základnú podmienku zachovania života na zemi podmienku, ktorá dáva zmysel našej existencii a spôsobuje radosť zo života. Bez pokoja a spravodlivosti, ktoré sú dané v samotnom akte stvorenia život stráca svoj zmysel, je to skôr živorenie, ktoré vedie ešte k väčšej kríze, a táto sa môže stať dostačujúcou príčinou katastrofy ľudstva. Využívanie výdobytkov ľudského ducha na ničenie človeka a strpčovanie ľudského života je nanajvýš nemorálne a odporuje každej etike, najmä však kresťanskej, ktorá jednoznačne učí o rovnosti všetkých ľudí na svete a o láske k človeku ako svojmu bratovi. Spomínané slová apoštola Pavla z listu Rimanom o tom, že stvorenie vzdychá a bolestí a s túžbou očakáva slávu synov Božích (Rm 8, 19, 22), teda takých ľudí, pre ktorých život v pokoji a láske je tým najcenejším, nás vedú k tomu, aby sme boli obhajcami pokoja a spravodlivosti na zemi, obhajcami života, lebo nukleárna vojna prinesie človeku i celej prírode to najťažšie utrpenie. Stvorenie teda hľadí na človeka s nádejou, že už nebude príčinou všeobecného utrpenia, a túto nádej človek má splniť.

Keďže vieme cenu života, keďže vieme oceniť aj to, aké utrpenie môže spôsobiť atómová vojna, čo mnohí z vedcov už vopred vypočítali a predpovedali, lebo vedia a poznajú silu nahromadených ničivých prostriedkov, priložme všetci spoločne úsilie k tomu, aby svet minula táto hrozba, aby sa život prejavil na zemi v celej svojej bohatosti a kráse. Spojme sa so všetkými, ktorí veria v Život, ktorý veria v Boha ako darcu života, ktorí veria, že život je tá najväčšia hodnota a dar, aký sme od svojho Stvoriteľa dostali, že sme tomuto daru všetci rovnako zaviazaní, že sme zaviazaní jeden voči druhému, že sme zaviazaní celému stvoreniu, ktoré od nás očakáva, že bude spolu s nami oslobodené od skazy a všetci spoločne zvoľme si život a Pán života nám ukáže cestu. A Ježiš Christos jasne povedal: „Ja som cesta

i pravda i život" (Jn 14, 6). Na tých, čo si zvolili život, spočinie Božie zasľúbenie, lebo sa ukážu synmi Božími. Tí, čo zavrhli život, zavrhli aj Toho, ktorý je darcom života (2 Pp 29, 6).

Zamyslíme sa preto na začiatku nového roka, či sme urobili všetko preto, aby tento rok bol lepší pokojnejší, bohatší duchovne i materiálne, a dajme si na tieto otázky odpoveď sami podľa svojho svedomia.

Ako v minulých rokoch, aj v roku 1981 vynaložili sme značné úsilie, aby život cirkvi ako celku sa uberal správnym smerom, aby cirkev naša v národe splnila svoje poslanie, lebo nároky na duchovný život stále rastú. Sú úmerné tomu, ako rastie kultúrny a spoločenský život našich národov. Preto sa mnoho očakáva od vedúcich cirkevných orgánov, biskupov a kňazov, od všetkých jej veriacich, lebo iba spoločnými silami môžeme naplniť tie požiadavky, ktoré pred nás život cirkvi v dnešnej dobe kladie. Nikto teda nemôže stať bokom, ako by sa ho to netýkalo.

Na začiatku minulého roka sme zdôraznili, že je treba plne rešpektovať všetko, čo vyplýva z jej podstaty, aby sme všetky svoje sily zamerali na to najdôležitejšie a usilovali sa o najtesnejšiu spoluprácu všetkých cirkevných orgánov, vychádzajúc z potrieb vnútorného života cirkvi i jej spoločenskej angažovanosti. Pripomenuli sme si, že v našej práci zostali nesplnené mnohé predsavzatia a že máme ešte stále čo napravať a zlepšovať, aby život cirkvi bol na patričnej úrovni po stránke organizačnej i pracovnej. Porozmýšľajme aj teraz, čo z toho bolo splnené, a čo ešte bude treba doháňať, aby sme životu cirkvi neboli dlžní také veci, bez ktorých ona nemôže dobre prosperovať a žiť plným duchovným životom. Hoci jednoznačne treba zdôrazniť, že sme urobili aj kus dobrej práce, ktorá zostane ako trvalá hodnota a predpoklad ďalšieho rozkvetu našej cirkvi.

Veľmi dôležité je tiež to, že sme koncom roka 1981 oslávili 30. výročie získania samostatnosti našej cirkvi. Táto skutočnosť nás všetkých zaväzuje k tomu, aby sme i v ďalších rokoch existencie našej cirkvi vždy mali na pamäti, že cesta k samostatnosti bola zložitá, v mnohých prípadoch tŕnistá, ako o tom bolo napísané v jednom z článkov tohto časopisu (pozri č. 11/81). Rozkvet našej cirkvi teraz v podstatnej miere záleží od nás, od našej tvorivej práce na všetkých stupňoch riadenia cirkvi i duchovného a liturgického života cirkevných obcí, od toho, ako naplníme odkaz tých, ktorí pre túto skutočnosť venovali všetky svoje sily. Mnohí z nich už nie sú s nami, hoci by boli radi spolu s nami oslávili toto významné jubileum. Posledný snem našej cirkvi nás zvlášť presvedčivo vyzval k obetavej práci, k teologickej práci, pre ktorú potrebujeme schopných a dobre pripravených ľudí. A tu sme tiež u jednej veľmi závažnej otázky, u otázky náboru na našu Pravoslávnu bohoslovecká fakultu, ktorá od roku 1950 nepretržite vychováva mladých kňazov, aby život cirkvi sa uberal opravdu správnym smerom. Avšak nemôžeme byť spokojní ani s počtom ani s úrovňou kandidátov, v ňom sa zreteľne prejavuje nedostatočná práca s ľuďmi, ktorí majú predpoklady pre

duchovenské povolanie, ale zostávajú nepovšimnutí a tak odchádzajú na iné školy a hľadajú si iné povolanie. Práve teraz, keď sme oslávili 30. výročie samostatnosti našej cirkvi, mali by sme jej priniesť ten najkrajší dar — nádejných a schopných kandidátov pre kňazské povolanie, lebo náš veriaci ľud na nich čaká, vie patrične oceniť ich obetavú prácu a spolu s nimi vytvárať veľké duchovné hodnoty v duchu učenia nerozdelenej cirkvi, v duchu odkazu našich vierozvestov — svätých bratov Cyrila a Metoda, ktorých dnes celá Európa prijala za svojich patrónov pre veľkosť ich diela, ktoré tu vykonali a ku ktorému sa v celom náboženskom i kultúrnom živote jednoznačne hlásime.

Nech nám všetkým, bratia a sestry, žehná dobrotivý Boh, aby rok 1982 bol rokom požehnaným, rokom pokoja, rokom tvorivej práce, aby sme na konci tohto roka mohli s čistým svedomím poďakovať sa Otcovi nášmu nebeskému, že sme čas a sily netratili na veci malicherné, ale veci užitočné, že sme pracovali na slávu Božiu a na naše spasenie, že sme pracovali pre pokoj a spravodlivosť vo svete.

Prot. Š. PRUŽINSKÝ

Božie Zjavenie v Písme svätom

Z vôle Božej zapísali svätí a Prozreteľnosťou vyvolení muži v posvätných knihách sv. Biblie to, čo Boh ľuďom o sebe chcel odhaliť. Svätopisci boli alebo sami svedkami Božích zjavení, alebo boli poslucháčmi a učeníkmi priamych svedkov a zaznamenali nám ich svedectvo. Do sv. Písma, čiže Biblie, boli zaradené len také spisy, ktoré splnili jednu základnú podmienku, že totiž boli napísané sv. ľuďmi, prorokmi a apoštolmi, ktorí boli inšpirovaní sv. Duchom. Táto inšpirácia, t. j. nadchnutie, znamenalo, že sv. Duch ich k napísaniu takýchto svedectiev priviedol, k napísaniu povzbudzoval, pri písaní im pomáhal, aby napísali všetko potrebné, a posilňoval ich svou mocou, aby zapísali len pravdu a vyvarovali sa omylov, ktoré hrozia všetkým ľuďom. Ale kto mohol rozhodnúť, ktoré knihy splnili tieto podmienky, a ktoré ich nesplnili? Mohla to rozhodnúť len sv. cirkev Christova svojím zborovým rozumom, pod vedením toho istého Božieho Ducha.

Celú zbierku kníh inšpirovaných sv. Duchom, ako sme povedali, nazývame Písmom svätým, ináč slovom Biblia. „Biblia" je slovo grécke a znamená „knihy". Množné číslo si v našom jazyku neuvedomujeme, ale ono dobre vyjadruje, že tieto časti Písma sv. sú skutočne celou zbierkou kníh, napísaných v rôznych dobách a rôznymi spisovateľmi.

Ak by niekto položil otázku, aby sme v krátkosti vyjadrili obsah celého Písma sv., mohli by sme sa o to pokúsiť takto: V sv. Písme je napísané, ako sme my ľudia boli stvorení Bohom na Boží obraz a podobenstvo, ako sme v praotcovi Adamovi zhrešili a hriechom odpadli od Boha a tak Ho urazili a rozhnevali. Ďalej je tu napísané, ako ľudia v Starom zákone pred Christovým príchodom túžili po odpustení a spasení, ako sa nám toto spasenie dostalo Božou láskou a milosťou v Christovom vtelení, v Jeho smrti na Kríži a vo Vzkriesení, a ako máme žiť a veriť v Syna Božieho, aby sme si mohli osvojiť ten jeho svätý dar spásy a odpustenia, aby sme mohli uniknúť večnému trestu, ktorý sme si pre svoj hriech zaslúžili.

Najstaršie knihy sv. Biblie sú pomenované po Mojžišovi, prorokovi a vodcovi izraelského ľudu. V Piatej knihe Mojžišovej čítame tieto slová: „Keď Mojžiš dopísal slová tohto zákona do knihy v plnom znení, prikázal levitom, ktorí nosili truhlu zmluvy Hospodinovej: Vezmite túto knihu zákona a uložte ju v truhle zmluvy Hospodina, svojho Boha..." (Deut. 31, 24—26). Tým, že tieto prvé knihy sv. Písma boli uložené na posvätnom mieste, bolo jasne vyjadrené, že majú celkom zvláštny význam, iný než iné knihy. Hodnota ich je v tom, že obsahujú Bohom zjavené zákony a správy, napísané pod Božím vedením. Bolo tiež na-

Jarabina — slávnostný sprievod okolo chrámu.

riadené: „Na konci každého siedmeho roku, v čase určenom na odpustenie dlhov, na sviatok stánkov, keď celý Izrael príde ukázať sa pred Hospodinom, tvojím Bohom, na miesto, ktoré si On vyvolí, budeš nahlas predčítovať tento zákon pred celým Izraelom. Zhromaždi ľud, mužov, ženy, deti i cudzincov, ktorí bývajú v tvojich osadách; nech počúvajú a učia sa báť Hospodina, vášho Boha, a nech sa usilujú plniť všetky slová tohoto zákona. Aj ich synovia, ktorí ho ešte neznajú, nech ho počujú a učia sa báť Hospodina, vášho Boha, po všetky dni, kým budete žiť na zemi..." (v. 9—13). Tak sa stali tieto knihy duchovnou autoritou a duchovným pokrmom pre starozákonnú cirkev.

Jednotlivé knihy ďalšie neboli zaraďované do zbierky sv. kníh ľahkomyselne, ale až po dôkladnom preskúmaní a overení duchovnou skúsenosťou cirkvi. Starozákonná zbierka bola zakončená za kňaza Ezdráša v polovici 5. storočia pred Christom. Preto dobu od proroka Mojžiša do Ezdráša možno nazvať dobou vzniku Starého zákona, čiže definitívneho poriadku kníh, ktoré mohli byť a mali byť považované za vzory, pravidlo, čiže kánon. To je vlastný význam gréckeho slova „KANON" — pravidlo, ale má i iné významy, napr. katalóg, zbierka, zoznam.

V dobe kresťanskej cirkvi to boli cirkevné snemy a cirkevní otcovia, ktorí zostavili zoznamy kníh Starého i Nového zákona a cirkev ich prijala ako inšprirované Bohom. Tie, ktoré boli takto zaradené do zoznamov, do kánonu, dostali meno „knihy kanonické". Tie, ktoré do týchto zoznamov zaradené neboli, hoci boli pripájané ku gréckemu a latinskému prekladu, dostali meno „knihy nekanonické alebo deuterokanonické (druhokanonické)". A ešte tu bola tretia skupina, totiž knihy, ktoré boli pochýbné, v ktorých cirkev nespoznala duchonosnú inšpiráciu, ale len ľudskú tvorbu, hoci, možno, zaujímavú, — tie neboli nikdy ku sv. Písmu pripojené ako autoritatívne a záväzné pre život a vieru kresťanov, a je treba ich obsah prijímať veľmi opatrne.

Biblické knihy kanonické vyjadrujú nesporne pravú vieru a môžeme sa o ich obsah s dôverou oprieť a ich návodom sa riadiť v živote. Pod slovom „kánon biblických kníh" rozumieme teda biblické knihy plnej duchovnej hodnoty, napísané Bohom vyvolenými ľuďmi (prorokmi v Starom zákone a apoštolmi v Novom zákone) a uznané za také pokiaľ ide o Starý zákon cirkvou starozákonnou, a pokiaľ ide o Nový zákon cirkvou Christovou — novozákonnou.

Nekanonické knihy, alebo deuterokanonické (druhokanonické), hoci ich obsah je dobrý a poučný, nie sú uznané cirkvou za knihy inšpirované Duchom svätým. Kresťania ich môžu pre svoje poučenie čítať, ale plnú autoritu nemajú.

Napokon knihy apokryfné, rôzne „Sybílie", proroctvá, rozprávanie o príhodách z detstva Christovho alebo Panny Márie, hoci sem-tam je v nich snáď i zrnko pravdepodobnosti, by nemal ozajstný kresťan vyhľadávať a ich obsahu veriť, aby náhodou neupadol do povery a omylu. V pochybnostiach má sa opýtať svojho duchovného otca a žiadať si u neho poučenie z čistých zdrojov viery.

Naopak čítanie, rozjímanie textov kanonických kníh Písma svätého by malo byť každodennou radosťou a šťastím každého veriaceho a každej veriacej. Naši predkovia mali vo veľkej úcte knihy sv. Písma. V minulosti boli knihy veľmi drahé a chudobným ľuďom pre vysokú svoju cenu ťažko dostupné. Dnes je možné si vždy zadovážiť Bibliu dokonca v rôznych jazykoch. Preto by malo platiť i pre nás, čo určil Mojžiš pre izraelský ľud: „Nech počúvajú!" Nech čítajú — muži, ženy, deti i cudzinci... aj synovia, ktorí Boží zákon ešte neznajú, „nech ho počujú a učia sa báť Hospodina, vášho Boha, po všetky dni, kým budete žiť na zemi..." (Podľa D. Roždestvenského)

Mierový seminár v Prahe

Dňa 1. decembra 1981 uskutočnilo sa v budove metropolitnej rady našej cirkvi v Prahe zasadnutie členov mierových výborov, ktoré účinkujú v jednotlivých našich eparchiách a na bohosloveckej fakulte v Prešove. Tento pracovný mierový seminár sa konal v rámci príprav na Svetovú všenáboženskú konferenciu v Moskve, ktorá bude na jar r. 1982. Úvodné slovo a hlavný referát zaznel z úst predstaviteľa našej cirkvi, metropolitu Doroteja. Nakoľko témou všenáboženskej konferencie bude: „Zástupcovia náboženstiev za záchranu svätého daru života pred nukleárnou katastrofou", zaoberal sa hlavný referát otázkou, čo pre nás, pravoslávnych kresťanov, znamenajú slová „Svätý dar života". K tejto téme sa vyslovili i ďalší účastníci seminára, predovšetkým naši eparchiálni biskupi — prešovský vladyka Nikolaj a michalovský vladyka Nikanor, ďalej predstavitelia eparchiálnych mierových výborov a zástupci mierového výboru na Pravoslávnej bohosloveckej fakulte v Prešove. Ďalší účastníci odovzdali svoje pripravené príspevky k tejto otázke písomne vypracované. Kancelár úradu metropolitnej rady prot. dr. J. Šuvarský informoval účastníkov o doterajšej práci prípravného výboru medzinárodnej a medzináboženskej mierovej konferencie, v ktorom pracujú predstavitelia

kresťanských cirkví na čele s ruskou pravoslávnou cirkvou, a reprezentanti židovského, islamskeho a budhistického náboženstva. V Moskve sa očakáva účasť asi 350 delegátov z týchto náboženských útvarov z celého sveta. Ďalej bolo prečítané a schválené komuniké o našom zasadnutí a podaná informácia o prípravách na oslavy 30. rokov autokefality. Prácu mierového seminára našej cirkvi vysoko zhodnotil prítomný zástupca Ministerstva kultúry Českej socialistickej republiky p. referent Junga, ktorý podrobne informoval účastníkov o súčasnej vyostrenej medzinárodnej situácii a vyzdvihol význam mierového úsilia kresťanských cirkví, v ktorom pravoslávna cirkev zaujala popredné miesto. P. A.

Dvojaké výročie spisovateľa Fjodora Michajloviča Dostojevského

Rok 1981 priniesol hneď dvakrát možnosť zastaviť sa a zamyslieť nad osobnosťou a dielom ruského spisovateľa F. M. Dostojevského. Prvýkrát to bolo vo februári, keď celá svetová kultúrna verejnosť pripomínala si sto rokov od smrti geniálneho umelca a na konci roka spomínali sme 160. výročie jeho narodenia (1821—1981). Možno si niekto povie, prečo spomíname tohto významného spisovateľa, jedného z najväčších na svete, i na stránkach cirkevného časopisu. Nie je to náhodné. Dostojevský bol nielen géniom literatúry, ktorá ovplyvnila a obohatila svetovú literatúru, ale aj hlbokým náboženským — pravoslávnym mysliteľom. Odhalil vo svojich dielach — Dvojník, Biele noci, Netočka Nezvanovová, ale hlavne v najvýznamnejších románoch, písaných v 60. a 70. rokoch 19. storočia Ponížení a urazení, Zápisky z podzemia, Zločin a trest, Idiot, Besi, Bratia Karamazovci — také hlbiny ľudskej duše, jej deformácie hriechom a sociálnym zlom, i nehynúcu túžbu, ktorá neustále pokáním vyzdvihuje človeka k Bohu, že mu musíme byť vďační všetci, komu ide o uzdravenie človeka z hriešnych rán ľudskej duše. Dostojevský ako človek prežil ťažké životné skúšky: v roku 1849 bol odsúdený na smrť za účasť v radikálne politickom krúžku, stál na popravisku a čakal na vlastnú smrť, bol však v poslednej chvíli eskortovaný do sibírskej káznice. Až do roku 1854 mu nedovolili čítať, ani na okamih ho nenechali osamote, nemohol písať. Až po desiatich rokoch sa mohol vrátiť do európskeho Ruska. „Zápisky z mŕtveho domu", tak nazval potom dielo z tohto prostredia. Posilňovala ho vrúcna viera v Christa. Spoznal, že i v najväčšom zločincovi sa skrýva iskra Božia. Dostojevský pochopil zmysel utrpenia, životných skúšok, pochopil a ukázal hodnotu lásky a pokory, pokánia. V poslednej svojej veľkej knihe, románovej freske „Bratia Karamazovci", písanej v rokoch 1879—1880 vytvoril postavu láskavého Aljošu a jeho duchovného učiteľa mnicha-starca Zosimu. Túžil vytvoriť postavu ideálneho kresťana, avšak sa k ideálu len blíži, nakoľko žije v Christu a Christom. Iba zrno, ktoré zomiera v zemi, môže priniesť plody. V tomto živote v Christu odhaľuje človek svoju vnútornú slobodu ako veľký a svätý dar. Oprávnene môžeme povedať, že Dostojevský urobil ako kresťanský mysliteľ viac ako mnohí odborníci teológovia. Preto ho oprávnene môžeme zaradiť do plejády veľkých ruských „svetských teológov". Jeden súčasný teológ povedal: „Dostojevský má naučil pochopiť význam spovedi. Iní oceňujú jeho Legendu o veľkom ikvizítorovi (v románe Bratia Karamazovci), v ktorej upozornil na deformáciu Christovho učenia a takzvanej „kresťanskej spoločnosti". „Každé násilie je zradou evanjelia". Mali by sme pozorne čítať diela tohto veľkého spisovateľa a rozmýšľať nad nimi. V slovenčine máme pre poznanie Dostojevského skvelú knihu z pera významného filozofa N. O. Losského — „Dostojevský a jeho kresťanský svetonáhľad", ktorá patrí k najlepším z toho, čo bolo o Dostojevskom napísané. Na hrobe Dostojevského v Leningrade nechýbajú kvety. V dňoch jeho významných výročí modlili sa tu aj profesori, kňazi a poslucháči leningradských pravoslávnych duchovných škôl. P. A-š.

Toleranční patent a pravoslávna cirkev

(Pokračovanie z min. čísla)

Na dopad tolerančného patentu v pravoslávnej cirkvi bol trocha iný, než v cirkvách protestantských. Aby sme pochopili tento dopad musíme brať do úvahy odlišné historické dannosti pre život pravoslávnych v Rakúsko-Uhorsku.

Rakúsko-Uhorsko bolo až do druhej polovice 18. stor. mnohonárodným štátom. Napriek tomu národnostná otázka nejestvovala a spory medzi príslušníkmi jednotlivých národností boli zriedkavé. Situácia sa zmenila v druhej polovici 18. stor. po rozšírení hraníc Uhorska (ústupom Turkov). Prvé silnejšie národnostné spory v Uhorsku vznikli medzi Srbmi a Maďarmi a medzi Chorvátmi a Srbmi. V Sedmohradsku sa národnostné povedomie prebudilo o niekoľko desaťročí skôr ako u ostatných národností v Rakúsko-

Uhorsku (u Maďarov v dôsledku toho, že sa tu v zákonodarstve používala maďarčina od r. 1565 do 1714, — ale najmä u Rumunov vďaka tzv. „Latinskej sedmohradskej školy"). Náboženský antagonizmus bol pravdaže veľký v celej ríši.

Kde žili pravoslávni? Akej boli národnosti? 1. V Sedmohradsku. Tu boli najpočetnejší a boli to Rumuni. 2. V Uhorsku: a) V temešskom Banáte — boli to Rumuni a Srbi; b) V štyroch juhovýchodných župách Uhorska, — boli to Srbi; c) V Krišáne, — boli to Rumuni a len v aradskej župe málo Srbov; d) V Marmaroši, — boli to Rumuni; e) V Zakarpatskej Ukrajine, býv. Podkarpatskej Rusi a na východnom Slovensku, — boli to Rusíni; — 3. V Rakúsku: a) V Bukovine a Haliči, — boli to Rumuni a Ukrajinci.

Vzhľadom na to, že pravoslávni veriaci v Rakúsku-Uhorsku patrili do troch odlišných krajov ríše, treba poukázať na odlišné historické dannosti týchto troch krajov a na ich náboženské pomery pred vydaním tolerančného patentu a len potom na dopad tolerančného patentu na ďalší vývin a život pravoslávej cirkvi.

(Pokračovanie)

Dr. Milan KUBICA

Jarabina 1981: pohľad na čelo sprievodu.

Pravoslávny mníšsky život

SV. CYRIL A METOD A MY

Nikto nepochybuje, že bez skutočného duchovného života v Christu nejestvuje ani skutočné cirkevné spoločenstvo. Každý kresťan je volaný Zakladateľom a Pánom cirkvi k duchovnému a mravnému zdokonaľovaniu. Pri sv. krste prijímame okrem posvätenia vodou a Duchom tiež p o s t r i h, ktorým sme symbolicky oddelení od hriešneho sveta a upriamení na cestu duchovného života. Je to vlastne postrih, ktorý nás podobne ako mníchov, zasväcuje Božiemu kráľovstvu. Nemusí byť človek práve v kláštore, aby mohol duchovne žiť, ale istotne monastier dáva človeku viac možností plne a dôsledne sa duchovnému životu venovať. Preto sa cirkev nezaobíde bez monastiera a mníšstva, ktoré sa celým srdcom oddalo do služby Bohu.

Na počiatku našich cirkevných dejín vidíme práve v tomto ohľade významné postavy a významný ich duchovný život. Sv. Metod, ešte predtým, kým prišiel na Veľkú Moravu, aby tu spoločne s bratom konal ťažké, ale požehnané dielo misie, bol igumenom v kláštore Polychron, ktorý sa nachádzal na pohorí Olymp v bythínskej časti Malej Ázie, východne od mesta Brusa. A sv. Metod miloval kláštorný život, kvôli ktorému zanechal svetský úrad a hodnosti. „Viem, že miluješ veľmi horu" — povedal sv. Metodovi pred svojou smrťou jeho brat sv. Cyril — Konštantín, — „jednako neopúšťaj pre horu svoje učiteľstvo, lebo čím môžeš byť skorej spasený?" (Život Metodov, kap. VII). Brat poslal sv. Metoda na Moravu, do vravy sveta, do ťažkostí a úzkostí, do prostredia, v ktorom žilo veľa nepriateľov a odporcov slovanskej sv. cirkvi. Práve v tomto svete, plnom zápasov a skúšok, mali sa prejaviť a zažiariť najlepšie duchovné hodnoty sv. Metoda, ktoré získal v monastierskom živote.

Čítame o ňom, že bol ctnostný a bohumilý. Mohol sa rovnať významným duchovným ľuďom tej doby, lebo jedným bol rovný, od iných málo menší a od voľaktorých väčší, výrečnosťou prevyšoval horlivých a horlivosťou výrečných. Lebo všetkým podobným sa stal, obraz všetkých na sebe ukázal, bohabojnosť, zachovávanie prikázaní, telesnú čistotu, neprestajné modlitby a svätosť, reč silnú a lahodnú, silnú oproti nepriateľom a lahodnú k tým, čo prijímali napomenutia, prísnosť, úprimnosť, milosrdenstvo, lásku, vytrvalosť a trpezlivosť, všetkým pre všetkých býval, aby všetkých získal. (Porovnaj 1 Kor 9, 22). Tak o ňom svedčí jeho žiak — autor jeho životopisu. A na inom mieste: „Keď cisár a patriarcha videli jeho dobré usilovanie na Božej ceste, nútili ho, že ho vysvätia za arcibiskupa na čestné miesto, kde treba takého muža. Keď neráčil, prinútili ho a postavili ho za igumena do kláštora, ktorý sa nazýva Polychron..." (ŽM IV).

Monastier vychoval sv. bratov solúnskych, a sv. bratia vychovávali v monastieri svojich žiakov a nasledovníkov Isusa Christa. Akí boli? Keď končili prvú časť misie na Morave a vracali sa do Carihradu, nevzali ani od Rastislava, ani od Koceľa žiadnu odmenu ani zlata ani striebra. Konštantín — Cyril „vyprosil si len deväťsto zajatcov od oboch a prepustil ich" (Život Konštantína XV.) žili veľmi skromne, asketicky.

Tiež ich žiaci, vyhnaní z vlasti, pracovali podľa vzoru učiteľov. Zakladali kláštory, chrámy aj záhrady. Ich práca bola požehnaním pre juhoslovienskyOchrid, bulharský Preslav a iné strediská. U nás ich práca bola nenávisťou premenená v rumoviská k veľkej škode našich národov a ich kultúry. Ak zostali ich žiaci aj u nás, museli sa skrývať. Ako odvážni askéti vyhľadávali si skrýše a jaskyne v slovenských hlbokých lesoch, tajne slúžili ľudu slovienskym jazykom a ľud ich rád vyhľadával. Historik Palacký zistil, že títo

černorizci boli po moravských (a dodajme po slovenských) horách ešte veľmi dlho po cyrilometodejskom období. Slovanská kultúra mala lepšie podmienky pre svoj rast v Dalmácii, v Čechách, Bulharsku, Srbsku a najmä v Kyjevskej Rusi (P. Ratkoš, — Pramene k dejinám Veľ. Moravy, s. 10). Český kronikár Kosmas, autor Kroniky českej, vypodobnil panovníka Veľkej Moravy Svätopluka, ako sám pred svojou smrťou prišiel k pustovníkom preoblečený za pustovníka... Snáď si v tých chvíľach, keď sa mal rozlúčiť s týmto svetom, uvedomil, akú krivdu proti nim spáchal a ako ťažko uškodil vlastnej krajine a štátu, na čele ktorého stál.

Príchod sv. Cyrila a Metoda na Moravu a ich práca u nás neznamenala za súčasného politického zblíženia moravsko-byzantského len prínos novej viery. Bol to aj najširší prínos vecí kultúrnych a hospodárskych. Vzdelaní misionári a ich žiaci, odkojení vysokými vzormi kultúry byzantskej, poučovali ľud i v mnohých veciach nielen náboženských, ale aj týkajúcich sa civilizovaného života. Preto si nesmieme predstavovať, ako by sa na prvý pohľad zdalo, že duchovné, asketické, monastierske zameranie, ktoré bolo na prvom mieste, znamenalo odtrhnutie od reálneho života a jeho potrieb. Práve naopak. Ozajstná duchovná kultúra sa neizoluje do ústrania, ale vyžiaruje do celého zložitého života človeka a spoločnosti. Monastier je strediskom, ohnivkom, ale jeho blahodarné pôsobenie má dosah celospoločenský.

V dobe cyrilometodejskej bola cirkev pravdaže jedinou organizátorkou kultúrneho života a tento sa sústreďoval okolo kláštorov a chrámov. Pravoslávni pustovníci, mnísi a kláštory zohrali vo vzdelanosti našich slovenských predkov nesmierne dôležitú úlohu. Na to sa časom akosi zabudlo a vyzdvihuje sa len to, čo nám zachovali písomné správy. Tá tichá, pokorná a skrytá každodenná duchovná práca duchovných pastierov a modlitebníkov však mocne ovplyvňovala vzostup národa a jeho duchovný charakter. Veď ako hovorí odborník — pedagóg, tá prvotná vzdelanosť našich predkov sa rozdávala ústnym podaním (Viď Š. Pasiar: Dejiny výchovy).

Ústne šírenie duchovnej kultúry — kázeň slova Božieho, tichá a čestná pastierska práca kňazov a vychovávateľov má dodnes svoj nezastupiteľný význam. Každý z nich by si mal uvedomiť, že tak ako sv. Metod, aj on by sa mal rovnať duchovným ľudom nielen svojej doby, ale celých kresťanských dejín, v pastierskej horlivosti a usilovnosti v službe Slova Božieho. Zachovávanie prikázaní, čistota, neprestajné modlitby a svätosť, reč lahodná a silná, silná proti nepriateľom a lahodná k tým, ktorí prijímajú napomenutia, prísnosť k sebe aj druhým, úprimnosť, milosrdenstvo, láska, vytrvalosť a trpezlivosť... i dnes má sprevádzať prácu ozajstných cyrilometodejcov. Aby všetkých získali ako ich veľké vzory z 9. storočia, zakladatelia cirkevného života a kultúry v našej vlasti.

Štefan HORKAJ

Na pravoslávnu cirkevnú tlač darovali:

Vd. Anna Balogová, Kačanov, 30.—, Pravoslávny farský úrad Strážske 150.—, Pravoslávny farský úrad Cejkov 500.—, Juraj Palgut, Kráľovce, 50.—, o. Andrej Hunden, Humenné, 50.—, Bohuznáma veriaca zo Z. Klečenova 50.—, Bohuznáma veriaca zo Závadky okr. Michalovce Kčs 50.—, Pravoslávny farský úrad Lastomír 200.—, Pravoslávna cirkevná obec Dúbravka 100.—, rod. Kažimirská, Sliepkovce, 50.—, rodina Koščová, Lastomír, 20.—.

Štedrým darcom úprimne ďakujeme a na prahu nového roku im prajeme veľa zdravia, šťastia a úspechov v práci!

Za profesorom dr. Leonidom Berezovským

Dňa 28. novembra 1981 zosnul tíško v Pánu po dlhej a ťažkej chorobe vo veku 74 rokov prof. dr. Leonid Berezovský, profesor Pravoslávnej bohosloveckej fakulty v. v. Nebohý brat Leonid vyštudoval teológiu a hudbu vo Varšave a po druhej svetovej vojne sa vrátil do vlasti spolu so svojimi krajanmi — volynskými Čechmi. Účinkoval ako učiteľ na Pravoslávnom duchovnom seminári v Karlových Varoch a v Prahe. Od premiestnenia nášho duchovného učilišťa — Pravoslávnej bohosloveckej fakulty do Prešova, prednášal br. profesor Berezovský dogmatické bohoslovie a morálku. Jeho žiaci — poslucháči PBF — nikdy naňho nezabudnú ako na vysoko vzdelaného učiteľa, ktorý svojimi fundovanými prednáškami vedel každého zainteresovať do najvyššej miery o svoj predmet. Bol to človek vychádzajúci v každom svojom slove výlučne z pravoslávnych pozícií. Pri svojej neľahkej práci nezabúdal ani na príspevky pre pravoslávnu cirkevná tlač. Odišiel z nášho stredu a zostalo po ňom prázdne miesto...

Pohrebné obrady odslúžili duchovní na čele s prof. dr. Štefanom Pružinským, dekanom PBF, dňa 2. decembra m. r.

Vičnaja jemu pamjať!

POĎAKOVANIE

Vyjadrujeme úprimné poďakovanie dekanovi Pravosl. bohosloveckej fakulty d. o. dr. Š. Pružinskému, d. o. prot. P. Kormaníkovi a ostatným duchovným, ktorí vykonali pohrebné obrady, študentom PBF a profesorskému zboru, p. prodekanovi A. Hniďakovi za pomoc pri organizovaní pohrebu a všetkým prítomným za odprevadenie môjho zosnulého manžela, nášho otca a starého otca prof. dr. Leonida Berezovského na jeho poslednej ceste na miesto večného odpočinku. Pán Boh zaplať!

Rodina Berezovská

Zo života prešovskej eparchie

ARCHIJEREJSKÉ BOHOSLUŽBY

● Jeho Preosvietenosť vladyka Nikolaj, biskup prešovský, za asistencie prešovského duchovenstva a diakona odslúžil dňa 8. novembra m. r. sv. liturgiu v katedrálnom chráme sv. Alexandra Nevského v Prešove a na nedeľňajšiu tému predniesol kázeň.

EXKARDINÁCIA

● Dňa 16. novembra 1981 na osobnú žiadosť a na žiadosť bratskej Eparchiálnej rady pražskej bol d. o. prot. Michal Dandár, správca farnosti Levoča a spišsko-popradský arcidekan Preosvieteným vladykom Nikolajom prepustený zo zväzku duchovenstva prešovskej eparchie do eparchie pražskej.

—MK—

Zo života michalovskej eparchie

ARCHIJEREJSKÉ BOHOSLUŽBY

● Preosvietený vladyka Nikanor, biskup michalovský, vykonal archijerejskú sv. liturgiu v katedrálnom chráme sv. Ducha v Michalovciach dňa 1. novembra, ako aj 8. novembra vo sviatok sv. archanjela Michala, a tiež v nedeľu 15., 22. a 29. novembra m. r. Spolu s Preosv. vladykom slúži mitr. prot. Ján Choma, riaditeľ ER, a o. prot. Štefan Horkaj, predstavený katedr. chrámu.

● Archijerejskú sv. liturgiu Preosv. vladyka Nikanor vykonal aj v sobotu dňa 21. novembra m. r. v deň sviatku Uvedenia Presvätej Bohorodičky do chrámu, spolu s duchovenstvom. Kázeň na tému sviatku predniesol vladyka Nikanor.

J. N.

Idea zmierenia v pravoslávnej bohoslužbe

(pokračovanie)

V ranných modlitbách kňaz ďakuje Bohu za milosti a prosí o dar pokoja: „Požehnaj ľud tvoj a posväť dedičstvo tvoje. Pokoj daruj tvojmu svetu, cirkvám tvojim, kňazom a všetkému ľudu tvojmu..." (2. ranná modlitba), „naprav naše kroky na cestu pokoja" (3, ranná modlitba). Podobnú prosbu obsahuje i modlitba na sklonenie hlavy po prosebnej ektenii: „Ak sme v niečom zhrešili vedome alebo nevedome, odpusť nám ako dobrotivý a ľudomilný Bože a daruj nám svoje dary tohto sveta i veku budúceho! Lebo v Tvojej moci je zmilovať sa nad nami a spasiť nás, Bože náš..." (ranná modlitba po prosebnej ektenii).

Aj prvá hodinka (čas), pripájaná k utierni, obsahuje takisto prosby, vznášané k Bohu o pokoj a zmierenie: „V hlbokom mieri Tvoju cirkev, národ Tvoj, skrze Bohorodičku, Najmilostivejší, zachovaj (Prvý čas, kondak soboty).

Stredobodom všetkých kresťanských bohoslužieb je liturgia, čiže omša, pretože do jej štruktúry neoddeliteľne vchádza sv. Eucharistia, alebo ako to je v liturgii vopred posvätených Darov, prijímanie svätých Tajín. Leitmotívom liturgie, ktorá predstavuje celý proces vykúpiteľského diela Christa Spasiteľa, je pokoj s Bohom.

Kňaz, pristupujúc ku konaniu Božskej liturgie, musí byť v pokoji so všetkými ľuďmi a nemá k nim cítiť nepriateľstvo. Túto myšlienku obsahujú už modlitby, ktoré číta počas obliekania do kňazského rúcha pred započatím proskomídie. Modlitba na felon (vrchné kňazské rúcho) pripomína, že je to odev pravdy, do ktorého sa oblieka kňaz ako prostredník služby ospravedlnenia a zmierenia človeka s Bohom. Po oblečení do rúcha umýva ruky na znak duchovnej čistoty a pokoja s Bohom a bližnymi: „Umývam v nevinnosti ruky svoje... Ale ja kráčam v bezúhonnosti svojej, vykúp ma a mne milostivý buď..." (Žalm 25, 6, 11).

Počas konania proskomídie sa kňaz modlí za zmierenie s Veľkňazom Christom i všetkých zosnulých kresťanov: „Na pamiatku a za odpustenie hriechov najsvätejších patriarchov pravoslávnych .. i na všetkých v nádeji vzkriesenia večného života a tvojho spoločenstva našich zosnulých pravoslávnych otcov a bratov, ľudomilný Pane!" Po ukončení proskomídie, kňaz pristupujúc ku konaniu vlastnej liturgie, hovorí modlitbu: „Kráľu nebeský, Utešiteľu, Duchu pravdy...", vyprosujúc v nej milosť Ducha sv., a potom dvakrát vyslovuje známe slová evanjeliového chválospevu: „Sláva na výsostiach Bohu a na zemi pokoj v ľuďoch dobrá vôľa" (Luk. 2, 14).

Po aklamácii „Nech je požehnané kráľovstvo Otca i Syna i Svätého Ducha...", ktorým sa liturgia začína, je čítaná veľká, tzv. pokojná ektenia. Začína sa slovami: „V pokoji sa k Pánovi pomodlime". Touto aklamáciou sú veriaci vyzývaní k modlitbe, súc v pokoji s Bohom, so svojím svedomím a s bližnymi. Iba za tohto predpokladu môže byť naša modlitba Bohu milá a prijemná a tak napomáhať zmiereniu. Veď sám Pán veriacim prikázal: „A keď vstanete modliť sa, odpustite, ak máte niečo proti komukoľvek, aby vám odpustil poklesky aj váš Otec, ktorý je na nebesiach" (Mk 11, 25).

Keďže prameňom pokoja je sám Pán, Boh pokoja (Žid. 13, 20), preto sv. cirkev v ďalšej prosbe veriacich vyzýva: „Za pokoj z výsosti a spásu duší našich k Pánovi sa pomodlime". Bezprostredne za pokojom vnútorným musí nasledovať pokoj vonkajší, preto i nasledujúca prosba pokojnej ektenie logicky vyplýva z predchádzajúcej: vyprosujúc pokoj vnútorný, cirkev prosí Pána i o posilnenie pokoja vonkajšieho: „Za pokoj celého sveta, za blaho svätých cirkví Božích a za zjednotenie všetkých, k Pánovi sa pomodlime". Touto modlitbou „za pokoj celého sveta" cirkev prosí za pokoj pre všetkých ľudí, pretože všetci sú pokrvní bratia (Sk. ap. 17, 26). Túto univerzálnosť modlitby cirkvi odhaľuje i jedna z nasledujúcich prosieb pokojnej ektenie: „Za mesto toto, za všetky mestá a krajiny, i za tých, ktorí podľa viery v nich žijú, k Pánovi sa pomodlime".